

Viite

Hallitusneuvottelujen Turvallinen ja kriinkestävä oikeusvaltio – reformipöydän lisätietopyyntö 4.5.2023

MINISTERIÖIDEN AJANKOHTAISISTA HUOLTOVARMUUSHANKKEISTA JA HUOLTOVARMUUTEEN LIITTYVIÄ EU-ASIOITA

Alla oleva ministeriökoonti ei ole tyhjentävä. Muistion lisäksi on 8.5.2023 toimitettu Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuva- ja ohjelmatyöstä oma muistio. Huoltovarmuuskeskuksen hankkeet rahoitetaan valtion budjetin ulkopuolisesta Huoltovarmuusrahastosta, joten niillä ei ole budjettivaikutuksia.

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

VNK:n Strategiaosasto

Valmisteilla selvitys Venäjän hyökkäyssodan yhteiskunnallisista vaikutuksista, jossa käsitellään myös huoltovarmuuteen liittyviä teemoja. Tulevaisuusselonteossa on analysoitu laajasti toimintaympäristön kehitystä sekä siihen liittyvää epävarmuutta. Selonteossa on käsitelty kattavasti esim. Kiinan kehitystä.

Energia, huoltovarmuus ja geopoliittiset siirtymät. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2017:79. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki. Osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-489-4>

VNK Omistajaohjausosasto

Valmisteltu seuraavia selvityksiä: **Globaalien riskien kartoitus.** Selvitys valmistui tammikuussa 2023. **Strategia kansallisesti ja alueellisesti kriittisen infrastruktuurin omistajuudesta.** Selvitys valmistui maaliskuussa 2023.

ULKOMINISTERIÖ

Resilienssityön (ml. huoltovarmuus ja siviilivalmius) painoarvo on lisääntymässä Naton toiminnassa, ja kokonaisturvallisuuden mallimaana Suomeen kohdistuu toiveita Naton resilienssin kehittämisessä. Huoltovarmuudella on selkeä linkki hybridivaikuttamisen vastaiseen työhön, johon myös UM osallistuu. Lisäksi Hybridiosaamiskeskus tukee EU- ja Nato maita myös tässä. UM:n virkamies on keskuksen hallintoneuvoston Suomen edustaja.

Myös ulko- ja turvallisuuspoliittisilla kumppanuuksilla relevanssia huoltovarmuuden kannalta, esim. USA:n kanssa parhaillaan valmistelussa oleva puolustusyhteistyötä koskeva sopimus. Myös muut keskeiset Itämeren ja Pohjois-Euroopan kannalta relevantit kumppanuudet tärkeitä, esim. Pohjoismainen yhteistyö ja UK.

UM koordinoi laajan kumppaniverkoston kanssa (mm. TEM, Tilastokeskus, EK, Huoltovarmuuskus) selvityksen Suomen kaupallisista riippuvuuksista Kiinaan. Selvitys julkaistiin verkossa suomeksi ja englanniksi 3.3.2023. Suomi julkaisi teemaa koskevan selvitystyön ensimmäisenä EU-maana, nyt selvityksiä on vireillä muissakin jäsenmaissa.

Valtionhallinnon Kiina-toimintaohjelma julkaistiin kesäkuussa 2021 ja se on edelleen ajankohtainen.

Suomelle on tulossa Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajuus vuodeksi 1.7.2023 alkaen ja pj-kaudella kokonaisturvallisuus, kriisivalmius ja resilienssi ovat suunniteltuja Suomen pj-kauden läpileikkaavia näkökulmia

OIKEUSMINISTERIÖ

Valmiuslain kokonaisuudistus

Käynnissä valmiuslain kokonaisuudistus, joka liittyy myös varautumisen sääntelytarpeisiin, mikä puolestaan liittyy huoltovarmuuteen. Tässä korostuu myös esim. digitalisaation ja disruptiivisen teknologian, hybridi- sekä kyberkysymysten huoltovarmuusnäkökulmia.

Toimitilavarautuminen

Toimitilavarautumisen osalta Senaatti-kiinteistöt on käynyt varautumisen tarpeita läpi yhdessä hallinnonalan (+hallinnonalojen eri toimintasektoreiden) kanssa. OM hallinnonalan toimitilat on luokiteltu VM:n ohjeistuksen mukaisesti A-, B- ja C-luokkaan. Varautumiseen liittyviä investointitarpeita on käyty läpi mm. Senaatin ja VM:n kesken v. 2022. Tässä suhteessa esille on syytä nostaa Rikosseuraamuslaitos ja sen tarpeet, joilla on taloudellisia vaikutuksia. RISE huolehtii rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanosta ja sen tehtävänä on varmistaa tehtävien häiriötön hoito kaikissa tilanteissa, ml. poikkeustilanteissa. Risen toiminnassa toteutetaan tehtävien hoidon varmistamiseksi niin materiaalisia hankintoja (esim. varavoimakoneet, varavirtalähteet) ja parannetaan toimitilavarautumista.

SISÄMINISTERIÖ

SM johdolla on valmistelussa **kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen** tähtäävän CER direktiivin kansallisen toimeenpanon valmistelu. Koskettaa useimpia yhteiskunnan aloja. Direktiivi on annettu 14.12.2022, se tuli voimaan 17.1.2023 ja on implementoitava 17.10.2024 mennessä. Direktiivi pyrkii vahvistamaan kriittisten toimijoiden ja toimintojen häiriönsietokykyä ja tehostamaan viranomaisten välistä koordinaatiota ja yhteistyötä EU:ssa, jäsenvaltojen välillä sekä jäsenvaltioiden sisällä. Komissiolla roolia turvallisuustoimijana. Kansallisesti laadittava CER strategia, CER riskiarvio, määritettävä kriittiset toimijat, valvovat viranomaiset ja kansallinen yhteyspiste. Sektorit: energia, liikenne, pankkiala, rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurit, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infra, julkishallinto (pl. keskuspankit, oikeuslaitos ja lainsäädäntöelimet), avaruus sekä elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu (logistiikka, tukkuliiketoiminta ja suurmittakaavainen teollinen tuotanto).

PUOLUSTUSMINISTERIÖ

Pohjoismaisen puolustusmateriaalialan sopimuksen huoltovarmuusliitteen alainen yhteistyö. Ampumatarvikesektori ensimmäisenä tunnistettuna alueena, jossa yhteistyö on käynnistetty. Muita potentiaalisia yhteistyöalueita kartoitetaan yhteispohjoismaisessa työryhmässä. Tähän liittyen on myös tehty selvitys pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksista ampumatarvikkeiden huoltovarmuusratkaisuissa (TL IV)

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Rahoitusmarkkinat:

Määritellään ja toimeenpannaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta välttämättömän arvopaperiliikkeen varautumisarkkitehtuuri, mukaan lukien investoinnit ja lainsäädännön muutokset.

Jatketaan päivittäismaksamisen turvaamisen kannalta välttämättömien varajärjestelyjen kehittämistä. Tehostetaan rahoitusalan valmiussuunnittelua, jotta varmistetaan käytännön kyvykkyys varajärjestelyjen käyttöönottoon ja muihin häiriöiden hallitsemiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Kehitetään kahden- ja monenvälistä valmius- ja harjoitusyhteistyötä laajamittaisiin ja rajat ylittäviin häiriötilanteisiin vastaamiseksi ja osallistutaan aktiivisesti NATO:n siviiliresilienssityöhön.

Toimitilat:

Virastovarautumisen hanke, jonka tavoitteena on valtion viranomaisten toimintaedellytyksien vahvistaminen. Hanke kohdistuu valtion omistamien ja valtion viranomaisten käytössä olevien kiinteistöjen turvallisuuden ja toimintavarmuuden vahvistamiseen (sähkö, vesi, lämmitys, verkkoyhteydet). Lisäksi tavoitteena on toteuttaa Suomeen n. 20 virastotalon verkosto, joka mahdollistaisi viranomaistoiminnan erilaisissa kriisitilanteissa.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lukio ja ammatillinen koulutus

OKM:ssä on käynnissä huoltovarmuuden kannalta keskeisten ammatillisen tutkintojen kartoittaminen.

Jotpa

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (Jotpa) selvitti Venäjän hyökkäyssodan alettua, millaisia akuutteja työvoiman osaamistarpeita tilanne aiheuttaa. Näihin tarpeisiin vastataan vuosina 2023-2024 tutkintoa lyhyemmillä koulutuksilla.

Korkeakoulujen tuottaman kriittisen osaamisen kokoaminen

OKM on tiedustellut ministeriöiltä turvallisuuskomitean sihteeristön kautta korkeakoulujen tuottamia kriittisiä osaamisia ja rikastanut koontia korkeakoulujen kanssa. Työssä on alettu kartoittamaan selkeä osaamista, jota pitäisi pystyä myös häiriö- ja poikkeustilanteissa tuottamaan ja ylläpitämään korkeakouluissa.

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Lainsäädäntö

MMM:n hallinnonalan normaaliaikojen lainsäädännön häiriötilanteiden hallintaan liittyvien säännösten päivittäminen:

- 1) Elintarvikelain muutokset
- 2) Rehulain muutokset
- 3) Eläinten lääkitsemislain muutokset
- 4) Metsätuhojen torjunnasta annetun lain muutokset
- 5) Vesihuoltolaki (varautumista koskeva asetus)
- 6) CER- ja NIS2 -direktiivien täytäntöönpanosta aiheutuvat säädösmuutokset MMM:n sektorilainsäädäntöön
- 7) Maatilatalouden alkutuotantoa koskeva sääntely
- 8) Vesilain toimivuutta ja suhdetta valmiuslakiin häiriö- ja vaaratilanteissa on arvioitava
- 9) Turvallisuusselvityslain muutostarpeet

Maatalous

CAP27 (Yhteisen maatalouspolitiikan uuden strategiakauden ohjelma)

Huoltovarmuushanke, jonka avulla pyritään turvaamaan kannattava kotimainen tuotanto, elävä maa-seutu ja sitä kautta riittävä ruoka.

Alkutuotannon varautumisen – hanke (ALKAVA)

Hanke valmistelee suunnitelmaa maatalouden alkutuotannon turvaamiseksi mahdollisten häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana.

Biokaasulaitosten ravinnekiertotuki (käynnistymässä 2023, rahoitusta 2023 talousarvio 4 milj. ja kehysedotus 2024 5 milj.) + tuen mahdollinen laajennus muihin kuin biokaasulaitoksiin (ei vielä poliittista päätöstä ja rahoitusta. Biokaasulaitosten tuelle tarvittaisiin siis tieto jatkon rahoituksesta sekä muiden laitosten tuelle poliittinen päätös + rahoitus. Molemmat vähentävät riippuvuutta tuontilannoitteista.

Ravinnekierrätyksen kokeiluohjelma + siihen liittyvät tuotantomittakaavan laitosten investointituki. Vähentää myös riippuvuutta tuonilannoitteista.

Laboratoriotarvikkeiden puhdistus ja desinfiointihanke (PUHDE) on suoraa jatkumoa keväällä 2020 toteutetulle hengityksensuojainten dekontaminaatioprojektille (HEDE), vuonna 2021 toteutetulle PIDE-pilottihankkeelle, sekä joulukuun 2021 – kesäkuun 2022 välisenä aikana toteutetulle bilateraalille PIDE-FISE hankkeelle (Suomi-Ruotsi yhteistyö). Hankkeella on Huoltovarmuuskeskuksen rahoitus.

Huoltoherne

Herneen huoltovarmuusvarastoinnin kehittäminen on hanke, jossa tutkitaan herneen ja härkäpavun siementen itävyyden säilymistä pakkaamo-oloissa usean vuoden ajan. Hankkeen tavoitteena on selvittää herneen ja härkäpavun siemenen soveltuvuutta huoltovarmuusvarastointiin.

Ääri kasvuolojen vaikutus kylvösiemenen itävyyteen ja elinvoimaan

Hankkeen tavoitteena on siementuotannon riskien parempi tuntemus ja hallinta, erityisesti muuttuvissa sääoloissa. Hankkeessa selvitetään myös rukiin torajyvä- ja alkaloidipitoisuuksien vaihtelua ja näihin vaikuttavia tekijöitä.

Suomen ilmaston sopivuus prioriteetti- ja hätätoimenpidekaranteenituhoojille (ClimaRISK)

Hankkeessa arvioidaan Suomen ilmaston sopivuus prioriteetti- ja hätätoimenpidetuhoojille, eli tuhoojille, joita koskee erityinen kartoitusvelvoite. Tavoite on tunnistaa ne alueet Suomessa, joissa tuhoojien menestyminen olisi todennäköisesti mahdollista, ja ne alueet, joissa se olisi todennäköisesti mahdotonta.

Uuden kasvinterveysasetuksen mukaisten karanteenituhoojien priorisointi FinnPRIO-mallilla invaasion todennäköisyyden, asettumisen ja vaikutusten mukaan

Hankkeessa päivitetään FinnPRIO-arviot ja prioriteettilistat karanteenituhoojien, sekä kaikkien muiden [FinnPRIO-mallilla](#) aiemmin arvioitujen tuhoojien uhkasta Suomen kasvintuotannolle ja ympäristölle. Arviointituloksista tehdään helppokäyttöinen tietokanta, jota voidaan käyttää viranomaisten tekemien riskinhallintatoimien kohdentamiseen.

Maatalouden ja vesiviljelyn määräraikainen kustannustuki

Tuki korvaa yrityksille lannoitteiden ja sähkön hinnannoususta aiheutuvaa tuotantokustannusten nousua. Sitä myönnetään ammattimaisille maatalouden harjoittajille ja ammattimaisille vesiviljelijöille. Maatalouden ja vesiviljelyn kustannustuki myönnetään EU:n tilapäisen Ukraina-puitetukiohjelman nojalla.

Maaseutu: Huoltovarmuuden kannalta on tunnistettava, että maaseutualueiden yrityksistä yli puolet (55 %) arvioi luopumisen tapahtuvan lähivuosina (v. **2021–2024**) ja kolmannes (33 %) arvioi ajankohdaksi v. **2025–2028**. **Vuoteen 2028 mennessä on edessä luopuminen lähes 90 %:ssa maaseudun yrityksistä.**

Kalatalous

Kalatalouden huoltovarmuusselvitys (toteutus 11/22-2/23, Luonnonvarakeskus)

Tarve selvitykselle on tunnistettu, sillä suomalaisten syömästä kalasta vain vajaa kolmannes on kotimaista eli osuus on huomattavan alhainen useisiin muihin elintarvikkeisiin verrattuna.

Vesistöt ja vesihuolto

Vesihuoltolaitosten avustaminen toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamisessa.

Digitalisaation ja erilaisten pilvipohjaisten järjestelmien käyttöönoton edetessä vesihuoltolaitosten on yhä tärkeämpää varmistaa ja edistää vesihuollon tieto- ja kyberturvallisuutta.

Vesihuoltolain uudistus.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut työryhmän laatimaan ehdotusta vesihuoltolainsäädännön uudistamiseksi.

Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman KISS2030 toimeenpano.

Suomen kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman tavoitteena on hallita ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin.

Vesihuoltotoimialan varautumista kehitetään ja valvontaa tehostetaan.

Vuonna 2023 toimeenpantavat juomavesidirektiivin muutokset tehostavat varautumista raakaveden riskienhallintaan. Vuonna 2024 tulee voimaan sekä verkko- ja tietoturvadirektiivin päivitys (NIS2-direktiivi) että direktiivi kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä (CER-direktiivi), jotka tulevat koskemaan merkittäviä vesihuoltolaitoksia ja tehostavat varautumissuunnittelua ja valvontaa.

Patoturvallisuutta sekä tulva- ja kuivuusriskien hallintaa kehitetään.

Patoturvallisuus ja tulvantorjunta pyritään takaamaan kaikissa olosuhteissa. Patoturvallisuusasetuksen muutos 272/2023 velvoittaa 1-luokan patojen omistajat tarkastelemaan henkilöturvallisuutta patoilla.

Metsätalous

MMM:n metsätuhojen varautumissuunnitelman päivittäminen

Hiilestä kiinni -toimenpidekokonaisuudessa on rahoitettu useita metsätuhojen seurantaan ja niihin varautumiseen liittyviä hankkeita: mm. [SPRUCERISK](#), [MetuKka](#), [TyviTuho](#), [FOSTER](#)

Selvitys valmiuslain 45 §:n (Puun ja turpeen saannin turvaaminen) mahdollisen käyttöönottilanteen toimien suunnittelemiseksi yhteistyössä ELY-keskusten, TEM:n, MMM:n, Suomen metsäkeskuksen ja muiden relevanttien tahojen kanssa.

Uuden metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelman valmistelu

Suomen metsäkeskuksen TIESIT-hanke

Hankkeessa kartoitetaan tärkeimmän yksityistieverkkomme ja sillä olevien siltojen kuntoa ja investointitarpeita, energiapuuterminaaliverkostoa, niiden käytettävyyttä ja kehittämistä.

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

NIS2-direktiivin implementointi:

Direktiivi on annettu 14.12.2022, se tuli voimaan 17.1.2023 ja on implementoitava 17.10.2024 mennessä. Direktiivi koskee yhteiskunnan keskeisten ja tärkeiden toimijoiden kyberturvallisuutta ja pyrkii saavuttamaan kyberturvallisuuden yhteinen korkean tason kaikkialla unionissa sisämarkkinoiden toiminnan parantamiseksi. Kansallisesti määritettävä keskeiset ja tärkeät toimijat, soveltamisala laajenee NIS 1:stä mm. valmistussektorin osalta. Jäsenvaltioille laadittavaksi kansalliset kyberturvallisuusstrategiat, nimetä toimivaltaiset viranomaiset, kyberkriisinhallintaviranomaiset, kyberturvallisuusalan keskitetyt yhteyspisteet ja tietoturvallisuusloukkauksiin reagoivat ja niitä tutkivat yksiköt (CSIRT-yksiköt). Sektorit: energia, liikenne, pankkiala, finanssimarkkinoiden infrastruktuurit, terveys, juomavesi, jätevesi, digitaalinen infra, TVT-palveluiden hallinta, julkishallinto, avaruus, posti- ja kuriiripalvelut, jätehuolto, kemikaalien valmistus, tuotanto ja jakelu, elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja jakelu, valmistus, digitaalisen palvelun tarjoajat ja tutkimustoiminta.

Kiinalainen teknologia:

Liikenne- ja viestintäministeriö on alkuvuodesta 2023 selvittänyt kiinalaisen data- ja verkkoteknologian käytön laajuutta sekä siihen mahdollisesti liittyviä riippuvuuksia hallinnonalan virastoilta ja laitoksilta.

Merikaapeli

Suomen valtion enemmistöomisteinen yhtiö Cinia Oy, yhdessä japanilaisen ja yhdysvaltalaisen kumppaninsa kanssa, suunnittelee Arktista luoteisväylää pitkin kulkevaa merikaapeliyhteyttä (Far North Fiber, FNF), joka lähtisi Suomen ja Norjan rajalta ja kulkisi Grönlannin kautta Pohjois-Amerikkaan ja sieltä Japaniin. Hanke parantaisi merkittävästi globaalia resilienssiä, kansainvälisiä kauppasuhteita ja edistäisi uusia datainsenttiivisiä investointeja Suomeen ja Pohjois-Eurooppaan.

Tietoliikenneyhteydet

Kaikki Suomen ulkomaan tietoliikenneyhteydet on selvitetty ja myös eri toimijoiden tämän hetken jatkosuunnitelmat. Yhteistyössä HVK:n kanssa käydään jatkokeskusteluja kv-maayhteyksien vahvistamisen vaihtoehtoista.

Jäänmurto

Riittävä jäänmurtajakapasiteetti on varmistettava ja järjestämistapa uudistettava. Suomen jäänmurtajalaivaston uudistamistarpeeseen sekä rahoitukseen tulisi ottaa kantaa heti uuden hallituskauden alussa (2023-2024). Riittävän jäänmurtajakapasiteetin turvaamiseksi tulisi laatia pitkäaikainen investointisuunnitelma, joka huomioi laivaston toimintakyvyn kannalta välttämättömät elinkaari-investoinnit sekä uudistamistarpeen. Jäänmurtopalveluiden järjestämistapa tulisi myös uudistaa.

Ulkomaankaupan alusliikenteen ohjaus ja turvaaminen häiriötilanteessa

Liikenne- ja viestintäministeriö on yhdessä hallinnonalan virastojen, HVK:n ja puolustushallinnon kanssa selvittänyt käytäntöjä ulkomaankaupan alusliikenteen ohjaamisessa ja turvaamisessa häiriötilanteissa.

Suomen ja Ruotsin liikenneverkot

Liikenne- ja viestintävirasto sekä Ruotsin Trafikverket ovat laatineet yhteisymmärryspöytäkirjan, jonka perusteella analysoidaan muun muassa Suomen ja Ruotsin liikenneverkkoja kriisien ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Tässä työssä on mukana muun muassa Liikenne- ja viestintäministeriö ja Huoltovarmuuskeskus. Samaa työtä tehdään myös Barents-yhteistyön piirissä (pois lukien Venäjä) sekä Pooleissa ja alueilla. Tavoitteena on varmistaa satamien takamaayhteydet ja koko logistiikan toimivuus myös erilaisissa häiriötilanteissa.

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Huoltovarmuusselonteon toimeenpano

Eduskunta hyväksyi valtioneuvoston parlamentaarisesti valmistellun huoltovarmuusselonteon huomautuksista keväällä 2023. Selonteon kehittämislinjaukset (yhteensä 15 kehittämisehdotusta) on tarkoitus toimeenpanna tulevalla hallituskaudella ml. huoltovarmuuslainsäädännön ajantaistaminen sekä huoltovarmuusrahaston kantokyvyn turvaaminen.

Huoltovarmuuden tavoitepäätöksen uudistaminen

Huoltovarmuuden tavoitteista annetun valtioneuvoston päätöksen (1048/2018) uudistaminen aloitettiin vuoden 2023 alussa. Tavoiteaikataulu uudelle valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitteista annetulle päätökselle on helmi-maaliskuu 2024.

Huoltovarmuuden kannalta kriittisen osaamisen kartoittaminen

TEM on yhdessä OKM:n, PLM:n ja HVK:n kanssa aloittanut huoltovarmuuden kannalta kriittisen osaamisen ja koulutustarpeiden kartoittamisen. Jatkotyö tehdään poikkihallinnollisena yhteistyönä.

Laki tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista 28.11.1994/1070

Polttoaineiden varastointivelvoite perustuu maahan tuotuihin fossiilisiin polttoaineisiin. Vihreän siirtymän vuoksi velvoitteen määrä vähenee ja riittävä huoltovarmuuden taso tulee saavuttaa muilla toimenpiteillä. Hallituksen esitys on valmisteilla.

Yritystolain arviointi

Ulkomaalaisten yritysostojen seurannalla turvataan myös huoltovarmuuden toimintaedellytyksiä. TEM virkamiesnäkemyksestä: *Ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetun lain (172/2012, yritystolaki) toimivuutta on tarpeellista arvioida kokonaisvaltaisesti. Lain soveltamisella on liittymäkohtiamuun muassa strategisen kriittisen infrastruktuurin omistajuuteen. Hallituskauden aikana arvioidaan, vastaako voimassa oleva yritystolaki toimintaympäristön haasteisiin vai edellyttääkö muuttunut turvallisuusympäristö muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön.*

Kemikaaliturvallisuuslain päivitys

Kemikaaliturvallisuuslakiin on valmisteltu päivitystä, jonka tarkoituksena on parantaa ja lisätä vaarallisia kemikaaleja käsittelevien tai varastoivien suuronnettomuusvaarallisten teollisuuslaitosten varautumista tahallisiin turvallisuusuhkiin. Hanke on kansallinen. Nykyinen kemikaaliturvallisuuslaki asettaa toiminnanharjoittajille EU-säätelyyn perustuvan velvollisuuden varautua onnettomuuksiin mutta ei tahallisiin turvallisuusuhkiin. Hanke on siirtynyt alkavalle hallituskaudelle valmistelussa eteen tulleiden oikeudellisten erityiskysymysten vuoksi.

TEAS-hanke ulkomaisten investointien vaikutus kriittiseen aineettomaan omaisuuteen

Hankkeessa tarkastellaan ulkomaisten investointien vaikutusta kriittiseen aineettomaan omaisuuteen. Hankkeessa arvioidaan sekä turvallisuusvaikutuksia että taloudellisia vaikutuksia. Ohjausryhmä toimii UM:n puheenjohtajuudella, mutta turvallisuusvaikutusten osalta TEM on ollut ohjausryhmässä vastuullinen.

<https://tietokayttoon.fi/-/ulkomaisten-investointien-vaikutus-kriittiseen-aineettomaan-omaisuuteen>

Päivittäistavarahuoltoa koskeva selvitys

TEM on aloittamassa alueellista päivittäistavarahuoltoa koskevaa kehittämistyötä. Tällä hetkellä on meneillään projektisuunnitelman valmistelu.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta

Poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan alaisessa työssä seurataan sosiaali- ja terveydenhuollon materiaalien tasoja, saatavuusongelmia ja hankintoja. Lisäksi parhaillaan tuotetaan listoja kriittisistä sosiaali- ja terveydenhuollon materiaaleista huomioiden keskeisimmät kansalliset riskit. Lääkkeiden osalta vastaavaa yhteistyötä tehdään erityisesti Fimean kanssa.

Lääkkeiden velvoitevarastointi

Lääkkeiden velvoitevarastointilainsäädäntö on uudistettu viimeksi n. 15 vuotta sitten ja siinä on tunnistettu päivitystarpeita koskien mm. velvoitevarastoitavien lääkeryhmien ja -aineiden päivittämistä ja velvoitteen suuruuden uudelleenarviointia eräissä lääkeryhmissä, velvoitevarastointijärjestelmän kehittämistä siten, että huomioidaan kysynnän vaihtelut ja markkinatilanne velvoitteen kertymisessä, hyvinvointialueiden hankintakaudet, viranomaisten tehokkaat toimenpiteet saatavuushäiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä EU-oikeudesta tulevat velvoitteet. Lisäksi on tarpeen selkeyttää velvoitevarastoinnin asemaa osana varautumista ja Suomen huoltovarmuuden turvaamista huomioiden myös sote-uudistuksesta ja hyvinvointialueista johtuvat muutostarpeet.

Natoon liittymisen edellyttämät muutokset

Suomen liittyminen Natoon edellyttää STM:ssä ja sen toimialalla mittavia ja kiireisiä lainsäädäntömuutoksia (mm. Bilat sopimus USAn kanssa (DCA), Nato Sofan ja Pariisin pöytäkirjan edellyttämät lainsäädäntömuutokset), puolustusvoimien suorituskykyihin liittyvää yhteistyötä (mm. puolustussuunnittelun velvoitteiden ja suorituskykyvaatimusten suunnittelua ja toimeenpanoa) sekä siviilivalmiusyhteistyötä. Naton puolustussuunnittelusta tulevat lääkintäsektorin sitovat velvoitteet edellyttävät vuodesta 2024 alkaen merkittävää rahoitusta terveydenhuollolle sisältäen henkilöstö-, materiaali- ja kalustokulut. Asiaa valmistellaan STM:n ja puolustushallinnon välisenä yhteistyönä.

CER-direktiivi Sote-aloilla

Kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä parannetaan ns. CER-direktiivin (Critical Entities Resilience) toimeenpanolla Suomessa. Soten toimialalla ministeriötä, asiantuntijalaitoksia ja hyvinvointialueita koskee yleinen velvoite varautua häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. CER-direktiivin toimeenpanon myötä varautumisvelvoitteen piiriin tulevat laajasti myös kriittiset yksityiset kriittiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tuottajat, EU-referenssi- ja kansalliset laboratoriot, lääkinnällisiin tuotteisiin liittyvät tutkimus ja kehityslaitokset, farmaseuttisten tuotteiden ja valmisteiden tuottajat sekä terveyskriisin kannalta kriittisten lääkinnällisten laitteiden valmistajat. Kelan sisällyttäminen direktiivin soveltamisalaan on tarkastelun alla. STM valmistelee asiaa SM:n vetämän lainsäädäntötyöryhmässä.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ

Ei raportoitavia hankkeita.

EU:SSA VIREILLÄ OLEVISTA VARAUTUMISEEN LIITTYVISTÄ HANKKEISTA ML. STRATEGI- NEN AUTONOMIA

Strateginen autonomia

EU pyrkii kehittämään omaa strategista autonomiaansa ja resilienssiään, koska muuttunut geopoliittinen tilanne edellyttää EU:lta strategisten riippuvuuksien tunnistamista ja hallintaa. Pyrkimys vahvistaa EU:n strategista autonomiaa näkyy lainsäädäntöaloitteissa monilla unionin politiikkasektoreilla. EU:n toiminnassa huomioidaan aiempaa systemaattisemmin sisäisten ja ulkoisten politiikkojen yhteys. Kehityksen taustalla ovat muun muassa Kiinan vahvistuva asema ja sen myötä kiristynyt suurvaltakilpailu, Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, pandemia ja ilmasto- ja energiakriisi. Suomen intressi on osallistua rakentavasti EU:n strategisen autonomian vahvistamiseen muuttunut toimintaympäristö huomioiden. EU:n tulisi toimia strategisen autonomian kehittämisessä koherentisti ja koordinoitusti, politiikkavalintojen keskinäisvaikutukset tunnistuen. Strateginen autonomia pitää toteuttaa tavalla, joka tukee EU:n kilpailukykyä ja perustuu EU:n vahvuuksille.

[E-kirje EU:n strategisesta autonomiasta](#)

Espanja valmistelee parhaillaan omaa EU-puheenjohtajuuskauttaan, jonka yhtenä keskeisenä teemana on strateginen autonomia. Tätä teemaa on tarkoitettu käsitellä epävirallisessa päämieskokouksessa lokakuussa 2023. EU:n ennakkointiverkoston puitteissa on käynnissä Espanjan vetämä hanke:

Open Strategic Autonomy: Open Strategic Autonomy: Ensuring European Citizens' Welfare in the New Global Order.

Rahoitusmarkkinoiden osalta komission pyrkimyksenä on vähentää EU:n riippuvuuksia globaalisti hyvin keskittyneestä maksamisen palveluntarjonnasta ja vahvistaa EU:n viranomaisten toimivaltuuksia suhteessa globaaleihin teknologiayhtiöihin. Digitaalisen euron kehittäminen liittyy osaltaan keskeisesti tähän tavoitteeseen.

EU:n Digitaalinen Eurooppa ohjelman (2021–2027) konkreettisena tavoitteena on edesauttaa arvopohjaista digitaalista ja vihreää siirtymää mm. vähentämällä riskialtiita tuontanto- ja toimitusketjuriippuvuuksia EU:n ulkopuolisista maista. Digitaalinen Eurooppa –ohjelmassa vuosille 2021– 2027 on varattu 1,6 miljardia euroa kyberturvallisuusvalmiuksiin ja kyberturvallisuusinfrastruktuurien ja -välineiden laajaan käyttöönottoon EU:n laajuisesti julkishallintoja, yrityksiä ja yksityishenkilöitä varten.

Euroopan kyberturvallisuuden teollisuus-, teknologia- ja tutkimusosaamiskeskuksen ja kyberturvallisuuden kansallisten koordinoitavien verkoston kautta EU on sitoutunut edistämään eurooppalaisen kyberturvallisuusekosysteemin muodostumista avoimen strategisen autonomian tukemiseksi. Tavoitteena on kehittää EU:n kyberturvallisuusalan tutkimusta sekä akateemista, yhteiskunnallista, teknologista ja teollista kapasiteettia ja valmiuksia.

Lokakuussa 2022 hyväksytyssä ICT-toimitusketjun turvallisuutta koskevissa päätelmissä korostetaan tarvetta vahvistaa ICT-alan toimitusketjujen turvallisuutta ja omavaraisuutta avoimen strategisen autonomian edistämiseksi kiristyneen geopoliittisen tilanteen ja toimitusketjuihin kohdistuneiden hyökkäysten vuoksi. Päätelmissä esitetään komissiolle laadittavaksi EU:n ICT-toimitusketjujen turvallisuutta koskeva työkalupakki.

Lisäksi kuluneen EU komission aikana on eri sektoreilla annettu useita eurooppalaisten akatemioiden nimellä kulkevia esityksiä sisämarkkinoiden tarvitseman osaamisen kehittämiseksi. Näiden tavoitteena on osaltaan vahvistaa eurooppalaista strategista autonomiaa osaamisen kautta. Viimeisimpänä esimerkkinä aloitteet "Cyber Skills"- ja "Net-Zero Industry" -akatemioiden perustamisesta osaan työvoiman saatavuuden, resilienssin ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Asia kytkeytyy useaan eri aloitteeseen kuten Vihreän kehityksen ohjelman teollisuussuunnitelmaan ja digitaalisen vuosikymmenen politiikkavuositavoitteeseen.

Tiedonanto EU:n pitkän aikavälin kilpailukyvystä.

Komissio antoi tiedonannon 16.3.2023. Tiedonannosta ollaan tällä hetkellä laatimassa e-kirjettä. Tiedonanto koostuu seuraavista temaattisista alaotsikoista: yksityisen pääoman ja investointien saatavuus, julkiset investoinnit ja infrastruktuuri, energia, kiertotalous, digitalisaatio, koulutus ja osaaminen, kauppa ja avoin strateginen autonomia sekä kasvua edistävä sääntelykehikko (parempi sääntely).

Sisämarkkinoiden hätäapuväline SMEI (Single Market Emergency Instrument)

SMEIn tavoitteena on varmistaa sisämarkkinoiden toiminta ja kriittisten tuotteiden ja palveluiden saatavuus kriisien aikana. Asetusehdotusta käsitellään parhaillaan neuvoston työryhmässä. SMEI sisältää myös mahdollisuuden poiketa yhdenmukaistetuista tuotesäännöistä hätätilan aikana.

Komission asetusehdotus pakkolisenssistä kriisien hallinnassa (COM(2023) 224 final)

Asetusehdotus on julkaistu 27.4.2023, käsittely neuvoston IP-työryhmässä (alkaa todennäköisesti vasta Espanjan pj-kaudella). Kyse on lisästä EU:n hätätilainstrumentteihin, Ultima ratio –väline yleiseurooppalaisen kriisin kohdatessa, mikäli vapaaehtoiset ratkaisut eivät ole riittäviä. Kansallisia järjestelmiä ei harmonisoida. Kriisin kannalta merkittävät tuotteet määrittyvät SMEI:n kautta, mutta pakkolisenssialoitteessa on laajemmat tuotekategoriat erilaisia kriisejä ja hätätiloja varten.

EU:n raaka-ainealoite (Critical Raw Materials Act, CRMA)

Raaka-ainealoitteen tavoitteena on varmistaa Euroopan unionin kriittisten raaka-aineiden saanti varmasti ja vastuullisesti. Aloite pyrkii vahvistamaan Euroopan kriittisten mineraalien arvoketjua kaikissa

vaiheissa kaivostoiminnasta jalostukseen ja kierrätykseen. Tavoitteena on myös tehostaa EU:n valmiuksia markkinariskien tunnistamiseen ja hallintaan. Aloite tähtää myös kriittisten raaka-aineiden kiertotalouden ja vastuullisuuden edistämiseen. Aloitteeseen kuuluu myös kriittisten raaka-aineiden hankintalähteiden monipuolistaminen ja riippuvuuden vähentäminen yksittäisistä maista.

Nettonollateollisuuden säädösehdotus (Net-Zero Industry Act 16.3.2023)

Komission tavoitteena on varmistaa, että EU:ssa rakennetaan nopeasti lisää valmistuskapasiteettia niissä teknologioissa, laitteissa ja komponenteissa, joita tarvitaan edullisen hiilineutraalin energian tuottamiseksi teollisuuden tarpeisiin.

Säädösehdotus sisältää muun muassa lupaprosessien koordinaation ja kestoon, julkisten hankintojen kriteereihin sekä osaamiseen liittyviä toimenpiteitä. Tavoitteena on sujuvoittaa hallinnollisia prosesseja ja siten edistää Euroopan houkuttelevuutta investointiympäristönä.

Eurooppalainen sirusäädös (Chips Act, 8.2.2022)

Eurooppalaisen sirusäädöksen kaksi keskeistä tavoitetta ovat 1. vahvistaa eurooppalaista resilienssiä puolijohteiden toimitusketjun häiriötilanteissa ja 2. lisätä eurooppalaista kapasiteettia puolijohdealan TKI- ja tuotantotoiminnassa. EU-rahoitusta ohjataan mm. pilotointi-/demoympäristöjen ja tuotantolaitosten rakentamiseen sekä osaamiskeskusten käynnistämiseen tai vahvistamiseen. Sirusäädöksen kokonaispanostus on EU:ssa 43 mrd. euroa, josta suurin osa tulee jäsenmaiden yksittäisistä valtiontuista merkittäville siruhankkeille.

Energiaa koskevat hätätoimet

Venäjän hyökkäyssodan vuoksi Euroopan komissio antoi 18.5.2022 ns. REPowerEU-suunnitelman, jonka avulla tähdättiin venäläisestä energiasta irtautumiseen.

Vuonna 2022 komissio antoi runsaasti useita tilapäisiä hätätila-asetuksia hätätila-artikla SEU.T 122 nojalla kaasun ja sähkön toimitusvarmuuden turvaamiseksi ja energiakriisin lieventämiseksi. Komissio tulee antamaan yhteenvetoraportin syksyllä, jossa se antaa arvionsa tarpeesta jatkaa tilapäisiä toimia.

Kaasun toimitusvarmuusasetus

Kaasun toimitusvarmuusasetuksen (EU) 2017/1938 13 artiklassa vahvistetaan puitteet niin sanotun yhteisvastuumekanismin soveltamiselle viimesijaisena keinona vakavissa kaasun toimitushäiriötilanteissa. Artikla velvoittaa jäsenvaltiot, joilla on yhteinen kaasuputki sopimaan tekniset, oikeudelliset ja rahoitukseen liittyvät järjestelyt, jotka on kuvattava niiden hätäsuunnitelmissa. Artiklan 13 mukaisesti Suomen ja Viron välille on neuvoteltu sopimus yhteisvastuutoimenpiteistä kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi, ja Ahvenanmaan suostumuksen tultua se saatetaan voimaan. Kaasuntoimitus on toimitusvarmuusasetuksen ja Viron kanssa neuvotellun sopimuksen pohjalta turvattu suojatuille asiakkaille kaikissa olosuhteissa (kotitaloudet, sosiaali- ja terveyssektori ja huoltovarmuuden kannalta kriittinen elintarviketeollisuus).

EU:n yhteisen kalastuspolitiikan (YKP) arviointiin liittyvä paketti (komission tiedonannot, 2/23) Paketti sisältää tiedonannon kalatalouden energiasiirtymästä, jonka tavoitteena on edistää kalatalousalan irtautumista fossiilisista polttoaineista ja samalla lisätä omavaraisuuttaan ja vähentää riippuvuutta mm. Venäjän tuottamasta energiasta. Kansallisen arvion mukaan energiasiirtymän onnistunut toteuttaminen edellyttää EU:n kalataloustukien uudelleen tarkastelua ja muuttamista erityisesti laivaston osalta sekä tiettyjen laivaston säätelyä koskevien rajoitteiden muuttamista.

Taloudellisen turvallisuuden strategia

Komission on tarkoitus julkaista taloudellisen turvallisuuden strategia syksyllä 2023.

Strategian sisällöstä ei vielä ole tietoa, mutta se tulee konkretisoimaan EU:n strategisen autonomian tavoitteita ja työkaluja. Strategiaan voi liittyä asioita varmistetuista toimitusketjuista kriittisiin raaka-aineisiin ja sijoitusten seurannasta vientivalvontaan

Mahdollinen uusi instrumentti ulospäin suuntautuvien sijoitusten seurantaan EU:ssa

Komission 2023 työohjelmassa on seuranta-asetuksen arvioinnin yhteydessä mainittu selvitys kolmansiiin maihin suuntautuvien sijoitusten seurannasta. Tällä hetkellä komissio kerää jäsenmailta tietoja oman arviointinsa tueksi. Lähtökohta mahdolliselle instrumentille on komission hyvin alustavissa

kaavailuissa kapea. Instrumentti keskittyisi sensitiivisiin teknologioihin ja niiden siirtymisen estämiseen tahoille, jotka yhdistävät järjestelmällisesti kaupallisia ja sotilaallisia tavoitteita.

EU:n ulkomaisten suorien sijoitusten seuranta-asetuksen ensimmäinen arviointi

2019 voimaan tulleella ja 10/2020 täysimääräisesti sovelletulla seuranta-asetuksella on luotu EU:n sisäinen tiedonvaihtomekanismi kolmansien maiden sijoituksista turvallisuuskriittisiin kohteisiin EU:n alueella. Päätös seurannan toteuttamisesta ja lopputuloksesta on jäsenmailla.

12.10.2023 mennessä komissio julkaisee ensimmäisen arvioinnin asetuksen vaikuttavuudesta ja toimivuudesta. Arviointi saattaa johtaa seuranta-asetuksen muutostarpeisiin, jotka käytännössä tarkoittaisivat seurannan viitekehysten terävöittämistä.

Hera

Vuoden 2021 lopulla toimintansa aloittaneen EU:n Terveyshätätilanteiden valmiusviranomaisen (Health Emergency Preparedness and Response Authority, HERA) tehtäviin kuuluu laajasti EU -maiden strategiseen autonomiaan sekä rajat ylittävien terveysuhkien arviointiin ja varautumiseen liittyvät tehtävät, ml lääkkeiden ja lääkkeiden raaka-aineiden ja lääkinnällisen materiaalin ja laitteiden saatavuuden parantaminen EU-alueella.

RescEU

Suomi on saanut 248 M euroa HERA:n hallinnoimaa EU:n pelastuspalvelumekanismin kautta myönnettyä rahoitusta rescEU CBRN valmiusvarastointiin. RescEU-valmiudet mahdollistavat nopean ja tehokkaan reagoinnin hätätilanteissa, joissa olemassa olevat kansalliset voimavarat eivät riitä. Suomessa pelastus- ja lääkinnällisen CBRN-materiaalin strateginen valmiusvarasto toteutetaan SM:n, STM:n, THL:n, HVK:n ja STUK:n yhteistyönä.

Suomi hakee parhaillaan myös toista merkittävää rescEU rahoitusta täydentääkseen em. valmiusvarastoa siten, että uhkakuvissa huomioidaan CBRN-uhkien lisäksi sotilaallisiin uhkiin varautuminen sekä antibioottiresistenssi (AMR). AMR on merkittävä globaali uhka kansanterveydelle myös Euroopassa. Täydentävä rescEU lääkinnän/CBRN rahoitushakemus jätetään Komissiolle 11.5.2023 STM:n, SM:n, THL:n, HVK:n ja STUK:n yhteistyönä.

Datastrategia

Euroopan datastrategiassa (2020 - 2025) (COM(2020) 66 final) tuodaan esille, että visio yhteisestä eurooppalaisesta data-avaruudesta edellyttää kansainvälisiin tietovirtoihin avointa mutta määrätietoista lähestymistapaa, joka perustuu eurooppalaisiin arvioihin.

Digitaalinen kompassi

Euroopan digitaalisessa kompassissa vuoteen 2030 (COM(2021) 118 final) mukaan digitaalinen siirtymä parantaa Euroopan häiriönsietokykyä.

Komission tiedonannossa EU:n kauppapolitiikan tarkastelusta (COM(2021) 66 final) mukaan vahvempi ja selviytymiskykyisempi EU edellyttää sisäisten ja ulkoisten toimien nivomista yhteen monilla eri politiikanlohkoilla ja kaikkien kauppapolitiikan välineiden käyttämistä EU:n etujen ja politiikkatavoitteiden tukemiseksi

Julkinen kuuleminen sähköisen viestinnän ja sen infrastruktuurin tulevaisuudesta.

Kuulemisen taustalla on, että komission näkemyksen mukaan teletojimijoilla ei ole ollut riittävää halukkuutta tai taloudellisia mahdollisuuksia verkkoinvestointeihin esim. 5G -verkoissa. Kuuleminen kattaa koko Euroopan kilpailukyyn ja digitalisaatiokehityksen kannalta merkittäviä kysymyksiä ja kartoittaa niitä toimenpiteitä, joita tarvittaisiin EU:n yhteystavoitteiden saavuttamiseen sekä vastaamaan digisiirtymän mukanaan tuomaan kasvavaan kapasiteettitarpeeseen. Viestintäverkkojen rakentamisen vauhdittamiseksi valituilla keinoilla ja mahdollisilla uusilla säädösehdotuksilla voi olla merkittäviä markkina- ja kuluttajavaikutuksia. Suomesta vastataan kuulemiseen vaikuttamispaperilla. Komissio on mahdollisesti antamassa kuulemisen jälkeen aloitteen suurten verkkoalustojen velvollisuudesta osallistua verkkoinfrastruktuurin rakentamisen kustannuksiin (ns. fair share -aloite).

EuroHPC

Eurooppalaisessa suurteho- ja kvanttilaskennan yhteistyössä (EuroHPC yhteisyritys) on yhtenä tavoitteena vahvistaa EU:n kapasiteettia ja omavaraisuutta näillä aloilla. EuroHPC:n super- ja kvanttietokoneiden hankinnat rahoitetaan siten, että puolet tulee EU-rahoituksena ja puolet isäntämaan tai isäntämaiden konsortion rahoituksena. EuroHPC:n LUMI-supertietokone on tällä hetkellä Euroopan tehokkain supertietokone ja se on sijoitettu CSC:n datakeskukseen Kajaanissa. Lisäksi EuroHPC:n tukee rahoituksellaan alan teknologian ja osaamisen kehittämistä Euroopassa.

ASAP asetusehdotus

Komission ASAP asetusehdotus ('Act in Support of Ammunition Production') eurooppalaisen puolustusteollisuuden (erityisesti A-tarvikkeet ja ohjukset) tuotantokyvyn kasvattamiseksi sekä pullonkaulojen tunnistamiseksi. Asetusehdotuksesta on U-kirjeen valmistelu juuri käynnistynyt.